

כִּסּוּפִים

סיפורי אהבה לארץ חמדה

כפר דרום ת"ו - ניצן

זאביק הראל

כתיבה ועריכה: זאביק הראל
עורך אחראי: הרב יצחק דביר, הרב מאיר בראלי
עריכה לשונית: יונית פרידלר
עיצוב גרפי, איורים ועימוד: תמר רותם – סטודיו אצטרובל
הוצאה לאור: מכון התורה והארץ – ניצן
אימייל: machon@toraland.org.il
טלפון: 08-6847325
ישראל – תשפ"ו

יוצא לאור בסיוע משרד התרבות והספורט - מנהל התרבות המחלקה למכוני מחקר תורניים

© כל הזכויות שמורות למכון התורה והארץ
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט לאחסן במאגר המידע, לשדר או לקלוט
בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר – כל חלק שהוא מן
החומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות
מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

תוכן עניינים

10	פתח דבר
12	אבניה של ארץ הקודש מאירות כיהלומים הרב אברהם דב מאבריש - בעל ה"בת עין"
16	בית חולים לנשמה הרב יוסף חיים מבגדד - בעל ה"בן איש חי"
20	השרפה שהולידה ספר הרב אברהם דאנציג - בעל ה"חיי אדם"
23	כשהרבי רקד עם חייל מקודניץ ועד נחל קישון הרב ישראל הופשטיין - "המגיד מקודניץ"
26	להבריא את הגוף והנשמה הרב אברהם יצחק הכהן קוק - רבה הראשי הראשון של ישראל
29	הנדר מאושוויץ הרב יחזקאל שרגא ליפשיץ הלבשרטאם האדמו"ר מסטרפקוב
32	מעיל פתוח בקור לכבודה של ארץ הקודש הרב בן ציון אבא שאול - בעל ה"אור לציון"
35	החבורה הסודית של ר' דוד הסנדלר הרב משה הלוי רוזנשטיין מברדיטשב - בעל "עבודת הלויים"
40	הזכות לישון בתחנה המרכזית בתל אביב הרב ינון חורי - מרבני כסא רחמים
43	בין גללי סוסים הרב אברהם וינברג (הראשון) האדמו"ר מסלונים - בעל "יסוד העבודה"
46	לסגור עסקה על אדמות ארץ ישראל אפילו בשבת הרב מאיר אוירבך - ראב"ד ירושלים בעל ה"אמרי בינה"
50	היינו כחולמים הרב חיים בן עטר - בעל ה"אור החיים הקדוש"
54	בכל יום מטייל אני לארץ הקודש הרב יצחק אייזיק אייכנשטיין - האדמו"ר מזידיטשוב
57	האורות של תל אביב הרב זאב גולד - נשיא הסתדרות המזרחי באמריקה
60	הרפואה של ארץ הקודש הרב חיים יוסף דוד אזולאי - החיד"א
63	מתגלה למי שיודע את רום ערכה הרב ישראל פרידמן האדמו"ר מרז"ן

- 66..... הרב ישראל משיקלוב - בעל "פאת השולחן".
- ברכת שהחיינו לכבודם של החיילים
- 69..... הרב יוסף משאש - רבה של חיפה.
- בסוד פסיעותיו של אברהם אבינו
- 72..... הרב מנחם מנדל מוויטבסק - בעל "פרי הארץ".
- גם המרגלים אמרו אמת!
- 78..... הרב נפתלי צבי יהודה ברלין - "הנצי"ב מוולוז'ין".
- חלום ילדות שמתגשם
- 81..... הרב עמרם רוזנבוים "עמרם חסידא" - רבה של אירשה.
- מסתכל על מפת ארץ ישראל כבן המתבונן באימו
- 84..... הרב איסר יהודה אונטרמן - הרב הראשי השלישי של מדינת ישראל.
- מקום שמשה ואהרן לא זכו
- 87..... הרב מורי חיים סינאוני - רבה של סנוואן ומצדיקי העיר יהוד.
- הקמיע של ארץ ישראל
- 90..... הרב אברהם וינברג האדמו"ר מסלונים - בעל ה"בית אברהם".
- ההסכם הפלאי עם הרמב"ם
- 93..... הרב יוסף גנאסיא - אב"ד קונסטנטינ אלג'יריה.
- האבן שנחתה על שולחן סדר ט"ו בשבט
- 96..... הרב יצחק אייזיק וייס - האדמו"ר מספינקא הי"ד.
- חובת הלבבות מהחתם סופר
- 99..... הרב משה סופר - בעל ה"חתם סופר".
- מוטב שאתעוור בארץ ישראל
- 102..... הרב חיים שאול הכהן דוויק - ראש ישיבת המקובלים 'רחובות הנהר'.
- אתרוג במאה פרנקים של זהב
- 105..... הרב יצחק פרידמן (הראשון) - האדמו"ר מבוהוש.
- להיות בן העולם הבא
- 108..... הרב יצחק יעקב ריינס - מראשי "חובבי ציון" ומייסד תנועת "המזרחי".
- התרנגולות שהובילו לגילוי המפתיע
- 110..... הרב מאיר יהודה גץ - רב הכותל והמקומות הקדושים.
- המסע מבית מדרשו של הבעש"ט לטבריה
- 114..... הרב נחמן מהורדונקא - סבו של רבי נחמן מברסלב.
- ספר התורה שטבל
- 118..... הרב משה יוסף הופמן - הדיין מפאפא.
- "אל תפסיקו את הרעש"
- 121..... הרב יעקב משה חרל"פ - רבה של שכונת 'שערי חסד'.

הדמעות של הרב בקרון הרכבת בשוויץ	
הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל - הראשון לציון	124
"אם לא הייתי מתבייש, הייתי מכניס רגב אדמה לפי"	
הרב שלום נח ברזובסקי האדמו"ר מסלונים - בעל ה"נתיבות שלום"	127
"האינך סבור שיהושע וכלב היו צודקים?"	
הרב אברהם ישעיה קרליץ - בעל ה"חזון איש"	131
האם ירדתי ממדרגתי?	
הרב אליהו לופיאן - בעל ה"לב אליהו"	134
לצייר בדמיון את הריה ונהרותיה	
הרב פנחס שפירא- האדמו"ר מקוריץ	137
חזרנו הביתה	
הרב צבי יהודה הכהן קוק - ראש ישיבת מרכז הרב	141
בוני הארץ בגופם	
הרב חיים מאיר יחיאל שפירא האדמו"ר מדרוהוביטש	144
לספור את שנות חייו מיום עלייתו ארצה	
הרב יוסף צבי הלוי - אב"ד יפו והמושבות	147
מסלובודקה לעיר האבות חברון	
הרב נתן צבי פינקל - "הסבא מסלובודקה"	151
הלפתן של ארץ ישראל	
הרב אהרון רוקח - האדמו"ר מבעלזא	154
"ומי ערב לי שלא אוציא את נשמתי בארץ העמים"	
הרב בן ציון יאדלר - "המגיד הירושלמי"	157
לנו יש החלטה 111	
הרב משה צבי נריה - מייסד וראש ישיבות בני עקיבא	161
אין לנו מה לפחד, כבר קיבלנו את כל הקללות	
הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם האדמו"ר מצאנז- קלויזנברג	164
כשהרב נגע בלב של הברון	
הרב שמואל מוהליבר - רבה של ביאליסטוק, מראשי 'חובבי ציון'	167
לקנות את הכיסא של נפוליאון	
הרב מרדכי אליהו - הראשון לציון	173
"בזכות ארץ הקודש ויושביה"	
הרב שניאור זלמן מלאדי - מייסד חסידות חב"ד "בעל התניא"	177
להכניס את הראש בין רגבי אדמתה ולהתפלל	
הרב דוד הכהן - "הנזיר"	181
התורה'לי	
הרב אהרון טברסקי האדמו"ר מטשרנוביל	184

פתח דבר

ישמחו השמים ותגל הארץ הקדושה, בראותם חביבות ואהבת ארץ הקדוש שפיעמה בקרב עם השם מדור-דור.

כשפנו אלי 'מכון התורה והארץ' ובקשו ממני ללקט, לאסוף ולערוך סיפורים אודות אהבת ארץ הקדוש של גדולי ישראל שמחתי על הזכות לעסוק בתחום מיוחד זה. העבודה אפשרה לי להציץ ולהתבונן באותה אהבה עזה ויוקדת שבערה בלבבות של יהודי מעלה בתקופות שונות במהלך ההיסטוריה היהודית ובנקודות שונות על פני הגלובוס.

הגמרא במסכת ברכות דף ז' ע"ב קבעה את הכלל: "גדול שימושה יותר מלימודה" הסיבה הפשוטה לחשיבות השימוש על פני הלימוד, הוא היכולת לא רק לשמוע מהרב את הרעיונות התורניים אותם הוא מלמד, אלא שמתוך השימוש אתה יכול להתבונן ולראות כיצד הוא מיישם בפועל בחייו.

מובא בספרים שגם העיסוק ב'סיפורי צדיקים' יש בו צד של 'שימוש תלמידי חכמים'. כי על ידי שאנו מתבוננים באורחות חייהם של אותם בעלי שמועה, צדיקי הדורות אנו נחשפים לדרכים בהם הגשימו ויישמו את הרעיונות הגדולים אותם לימדו בתורתם ובספריהם.

מתוך רצון לשמש, תרתי בספרים חדשים גם ישנים לדלות פנינים כיצד התגלתה בקרב גדולי האומה אהבת ארץ הקדוש בחייהם.

בתחילה כשנגשתי למלאכה חשבתי שיש ספרים רבים שליקטו סיפורים על אהבת הארץ, אך גילתי שזה ממש נדיר המציאות. ישנם אמנם הרבה ספרים שעוסקים במעלת ארץ ישראל ואוספים של מקורות על חשיבות ואהבת הארץ, אבל איסוף למקום אחד של למעלה מחמישים סיפורים על אהבת הארץ יש בו משום חידוש המתגלה בזר הסיפורים המיוחד שנשזר בספר זה.

התהלכתי בעיקר בין גדולי ישראל ממזרח וממערב שחיו בדורות האחרונים. היה מדהים לראות כיצד אותם גחלים של אהבה בערו ברחובות ירושלים אבל גם בקצה נידח של הרי האטלס או בכפר קטן ברומניה. במהלך העבודה, יותר התחזקה אצלי התפיסה שאותה נפש הומיה של "את שיבת ציון היינו כחולמים" של גדולי ישראל ושל יהודים פשוטים לארץ הקודש היא, היא, שסללה את הדרך לכך שאנו בני בניהם זוכים להתעורר אל תוך החלום שהתגשם ויכולים בחופשיות להלך, לחיות ולנשום את האוויר המחכים והקדוש של ארץ ישראל.

דווקא עכשיו בדור השלישי והרביעי שזוכה לחיות את שיבת ציון יש חשיבות גדולה לעסוק במעלת יישוב ארץ ישראל. בשונה מאבותינו שהגיעו מן הגולה ומסרו נפשם על יישוב הארץ, אנו שזכינו מילדות באופן טבעי לגדול במרחבי ארץ ישראל זקוקים לעיתים להתחדש, ללמוד ולייקר זאת. ולכן דבר יקר הוא לקבץ את אותם הסיפורים הללו שמעוררים את הלב כפי שאמר רבי נחמן מברסלב: "סיפורים טובים לעורר את האדם משנתו", שלא נתרגל לחיות בארץ הזאת כמובן מאליו ונתחדש, נשמח ונתרגש על הזכות הגדולה לחיות בה.

בשנתיים וחצי האחרונות מאז שמחת תורה תשפ"ד בו פרצה מלחמת חרבות ברזל, ארץ ישראל עברה טלטלה גדולה. המציאות הקשה איתה נפגשנו אילצה אותנו כחברה להבין שעלינו להתעורר ולהעמיק את שורשינו אל הארץ הזאת. ככל שנלמד ונתחבר ל'הרים הגדולים' ונלמד על אהבת הארץ כך נזכה להשריש בעצמנו ובדור הבא את הכוח להמשיך להתיישב ולהפריח את מרחבי ארץ הקודש.

ספר זה יוכל להיות מצע נפלא עבור הורים שישבו עם ילדיהם לפני השינה או על שולחן השבת וישיחו מספורי אהבת ארץ ישראל הללו על מנת להאהיב את לבבות הילדים לארץ הקדושה. אספנו 52 סיפורים שיתאימו ל52 שבתות השנה. סיפור לכל שבת.

אני רוצה להקדיש את הספר הזה לע"נ של חמי היקר הרב דן שמואל מרצבך ע"ה שנהרג לפני 14 שנה בדרכו להתפלל תפילת ותיקין במערת המכפלה על קברי אבות. לאורך העבודה דמותו עמדה לפני. הוא למדני אהבת הארץ. קשה להסביר במילים איך יקדה בו אהבת ארץ ישראל. הוא היה במקצועו אדריכל שראה שליחות לבנות בתים, בתי כנסת ומקוואות בארץ ישראל. על שולחן הסרטוט שלו היה "לשם יחוד" מיוחד שחיבר על הזכות לבנות בתים

בארץ הקודש והיה אומר זאת לפני שהיה ניגש לעבודתו כאדריכל. הוא היה מהמשפחות הראשונות שעלו לקרקע והקימו את הישוב עתניאל בהר- חברון, אי אפשר היה לפספס את ההתלהבות שלו להתהלך ולהתיישב באותם מקומות בו חיו אבותינו. לבית המדרש שהקים בישוב עתניאל הוא קרא בשם "חיבת הארץ" שביטא את אהבתו לארץ הזאת.

תודה לימכון התורה והארץ' ולרב יצחק דביר מרבני המכון על הרעיון, העידוד והבית החם ליצירת ספר זה.

תודה לנאות ביתי יעל רחל וילדי המתוקים על מרחב היצירה שהענקתם לי, להורי שחנכוני על אהבת הארץ, שנזכה להמשיך ולהעמיק שורשינו בארץ אבותינו ונזכה עוד לרשת את כל מרחביה המחכים לבניה ובנותיה, אוהביה.

זאביק הראל

ירושלים, חורף תשפ"ו

אבניה של ארץ הקודש מאירות כיהלומים

הרב אברהם דב מאבריש - האלף ה"ה תש"ע

רוח קרירה צפתית חדרה מבעד חלונות בית הכנסת. תפילת מוסף של שבת הסתיימה, אנשים מתחילים לצאת איש איש אל ביתו. ואז – דפיקה חזקה על השולחן.

"מורנו ורבנו מזמין את הציבור להישאר לקידוש של מצווה!" הכריז הגבאי בקול רם.

ההודעה הפתאומית גרמה לנוכחים לעצור במקומם. קידושים היו דבר שבשגרה, אך תמיד הודיעו עליהם מראש. ובכל זאת, יהודים אינם מוותרים על הזדמנות טובה לקידוש. בתוך רגעים ספורים נערכו השולחנות מחדש והונחו עליהם מיני מאפים, מגדנות, קנקני מים צוננים ויירות מבושמים.

בראש השולחן ישב על כיסא העץ שלו רבי אברהם דב מאבריש, פניו קורנות באור נסתר. לאחר שקידש וטעם מן היין, הרים עיניו וביקש מהציבור לפתוח בניגונים ושירי הודיה. קול השירה הלך והתגבר, מתגלגל בסמטאות צפת, נבלע בין האבנים העתיקות.

אך למרות השמחה, לא פסקו הלחישות. "לכבוד מה הקידוש? על איזו שמחה מדובר?" תהו הנוכחים. לבסוף, דחקו בגבאי לשאול את הרב. הגבאי ניגש בהיסוס. הרב חייך חיוך מסתורי, הביט בציבור ואמר: "אם שאלתם, אספר לכם את הסיבה לקידוש של הודיה ושמחה זו."

הוא נשם עמוקות והחל לספר: "ודאי אתם יודעים שהגעתי לצפת מן העיר אבריתש. כל חיי השתוקקתי לעלות לארץ הקודש, אך התשוקה הזו בערה בי במיוחד בעקבות מקרה שאירע לי בעירי". הרב עצם את עיניו לרגע, כמו מתרפק על זיכרון רחוק, ואז פתח בדבריו: "לפני שנים רבות, כאשר ישבתי עדיין באבריתש, הגיע אלינו שליח מארץ ישראל. במילותיו הבוערות הוא צייר לפנינו תמונה של הארץ הקדושה – מקומותיה הקדושים, כיצד שומעים את השכינה בכותל ואת רחל

מייללת על בניה בבית לחם. הוא תיאר לפרטים איך אפילו האבנים המתגוללות ברחובות ארץ הקודש מאירות הן כספירים ואבנים טובות. כל מילה ששמעתי הדליקה בי אש פנימית, לעלות בעצמי לארץ ישראל."

הרב עצר לרגע, מבטו נח על הקהל, ואז המשיך: "אך כשהגעתי לצפת, הופתעתי. רחובותיה היו נראים רגילים למדי, אבניה דמו לאבנים שבכל מקום אחר. היכן היה אותו אור מופלא? היכן היו האבנים המזהירות שסיפרו לי עליהן? חשתי אכזבה גדולה. נדמה היה לי שהשליח הפריז בדבריו, אולי אף תיאר דברים שלא היו ולא נבראו. לא הבנתי מדוע אותו תלמיד חכם ראה לנכון למסור באוזנינו דברים שאין בהם אמת?"

"והנה לפני איזה זמן, פתאום בין סמטאות צפת ראיתי את אותו שד"ר מהתלך לו. רצתי אחריו ושאלתיו אם הוא זוכר אותי מביקורו בעיר אבריטש. לאחר שנענה בחיוב, הטחתי בפניו מדוע שיקר ותיאר שאבניה של הארץ כיהלומים וכדו'. וכי לא מספיק לדבר על קדושתה הכתובה בתורה מבלי להוסיף דברים שאינם נכונים במציאות? השד"ר הביט בי ואמר: 'לא שיקרתי. כל דברי אמת היו. אלא בשביל לראות את מעלת הקדושה שבאבני ארץ הקודש צריך מדרגה רוחנית מתאימה'.

"ואני, חלשה דעתי מאותו היום. שמא מדרגתי נמוכה שאין אני זוכה לראות קדושתה של הארץ. התכנסתי ועבדתי עבודה פנימית בשביל לזכות ולראות את קודשת ארץ הקודש. והיום מלאו לי שלוש שנים בארץ הקודש. ואולי כמו פרי עורלה, שרק אחרי שלוש שנים מותר באכילתו, כך גם נפשי הייתה צריכה להסתגל במשך שנים אלו לקדושת ארץ הקודש. והנה כשהתבוננתי היום בחלון בית הכנסת ראיתי גם ראיתי את קדושתה של הארץ. אני ממש יכול לראות איך כל אבן ואבן בארץ הקודש מאירה כמרגלית יקרה. שמחה מלאה את ליבי ובחרתי לשמוח יחד איתכם על כך שהקב"ה גל עיני ונתן לראות מזיו קדושת ארצנו הקדושה".

"לחיים", "לחיים", הכריז הגבאי בקול. והציבור החל לשיר יחד שירי הלל והודאה סביב רבם הנערץ.

שנים חלפו, ובית הכנסת הפך לאבן דרך בעיר הקודש צפת. ביום ראשון, כ"ד בטבת תקצ"ז, אירעה רעדה האדמה בגליל כולו. היא החריבה בתים שלמים וגבתה את חייהם של יותר מ-1,700 איש בצפת לבדה. באותו רגע עמד רבי אברהם דב בבית הכנסת ומסר שיעור לתלמידיו. לפתע, עצר את דבריו, סקר את הקהל ואמר: "בואו ועמדו כאן סביבי, על יד ארון הקודש!" הציבור, נדהם מהבקשה הפתאומית, מיהר ונעמד סביב רבו.

ואז – רעש אדמה אדיר זעזע את העיר. קירות הבית החלו לרעוד, התקרה נסדקה וחלק ממנה קרס באותו מקום שבו ישבו קודם המתפללים. אך ליד ארון הקודש – היכן שעמדו הרב ותלמידיו – נותרה התקרה שלמה, חציה תלויה באוויר, והם ניצלו בנס.

לימים, נקבע על קיר בית הכנסת לוח זיכרון: "מה נורא המקום הזה! בית מדרשו של רבי אברהם דב מאבריטש זצ"ל, שחזה את הרעש הגדול בצפת תקצ"ז ובזכותו ניצלו חייו וחי תלמידיו".

בעקבות האסון, רבים מתושבי העיר עזבו את צפת לירושלים ולערים נוספות. אך רבי אברהם דב מאבריטש נשאר על עמדו וקבע: "מצפת לא זזים!"

כך קהילתו שמרה במסירות את רצף החיים היהודיים בעיר הקודש צפת. מספרים שבמלחמת השחרור, שנים לאחר מכן, כאשר מגיני צפת נלחמו בחירוף נפש על שמירתה של העיר, נהגו להזכיר זה לזה בשעות משבר את מילותיו של רבי אברהם דב – "מצפת לא זזים!" רוח אהבת הארץ של רבי אברהם דב נישאה מן העבר אל ליבותיהם של הלוחמים, חיזקה את רוחם וממשיכה עד היום להד הד בסמטאות צפת לדור דורים.

קיזור תולדות חייו

רבי אברהם דב אוירבוך נולד בשנת תק"ך לאביו רבי דוד מגיד מישרים בעיר חלמינק. אימו הייתה בתו של רבי נתן נטע מאבריתש, תלמיד הבעש"ט. זכה ללמוד אצל רבי מנחם נחום מצ'רנוביל, בעל ה"מאור עיניים", ובעיקר אצל בנו רבי מרדכי מצ'רנוביל. כמו כן זכה לקבל תורה גם מרבי לוי יצחק מברדיטשב. כיהן כרב בערים ז'יטומיר ואבריתש ועל שמה נקרא. הוא עלה לארץ הקודש והפך להיות מהדמויות הבולטות בצפת. הוא לא רצה לקבל כסף מקופת הקהל והיה שולחן פתוח לעניים. עוזרו של משה מונטיפיורי, ד"ר אליעזר הלוי, העיד עליו: "האיש הזה הוא אחד מן האנשים המלומדים והיקרים אשר ראיתי מעודי". הוא שרד והנהיג את הציבור בצפת גם בשנת תקצ"ד במרד הפלחים, ואף שעונה והיה בסכנת חיים, הורה לתלמידיו להישאר בצפת. היה בצפת גם בעת אסון רעידת האדמה בשנת תקצ"ז, אותה חזה והציל רבים. ביום י"ב בכסלו תר"א נתעלה לישיבה של מעלה ונטמן בבית העלמין העתיק של צפת במערה סמוכה לקבר האר"י, שבה קבורים עוד כמה מגדולי החסידות. תורותיו קובצו ספר "בת עין".

